

использования гражданами данной правовой конструкции, где сервитуарий выступает в качестве кредитора, а наследник — должником.

Ключевые слова: наследование, сингулярное правопреемство при наследовании, завещание, завещательные распоряжения, сервитут, выгодополучатель, наследник по завещанию, обязательства, кредитор, должник.

Summary

Tsabulskaya O. Yu. Testament as Founding of establishment of servitude. — Article.

This article examined the rules of inheritance law in terms of identifying singular succession in inheritance. Consideration of some aspects of the legal characterization of the easement made it possible to identify the specificity of legal relationships arising out of the use of the citizens of this legal structure, where the servituarij acts as a creditor and heir to the debtor.

Keywords: inheritances, singular succession in inheritance, will (testament), testamentary orders, servitut, remunerative receiver, heir by will (testament), obligation, the creditor, the debtor.

УДК 347.71:004.738.5

А. І. Фомін

СПЕЦИФІКА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТОРГІВЛІ, ЩО ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ІНТЕРНЕТУ

В останні роки сфера використання Інтернет-технологій істотно розширилася, про що свідчать численні публікації в спеціальній літературі та засобах масової інформації, нормативні документи. Відзначається дуже високий рівень проникнення й використання Інтернет-технологій, що перетворило Інтернет у життєво важливий ресурс, будь-яке серйозне порушення у функціонуванні якого може мати потенційно катастрофічні наслідки для суспільства й економіки. Застосування найновіших технологій і комунікацій у комерційній діяльності обумовило виникнення нових економічних явищ, таких як електронна комерція та Інтернет-торгівля [1]. Держава не залишає спроби встановити строгі рамки для вітчизняних підприємців, що ведуть бізнес в Інтернеті. Вже прийняті деякі зміни в законодавство, а також готуються відповідні законопроекти. Все це стало причиною активізації в науковому юридичному середовищі дискусії з приводу проблем правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних з використанням інтернет-технологій, зокрема електронної комерції [2].

Оцінюючи сьогоденний стан, можна констатувати, що в юридичній науці, незважаючи на численні спроби, поки не було здійснено повного системного аналізу проблем правового регулювання Інтернет-торгівлі і не сформовано комплексні рекомендації з їх вирішення. Тому невизначеність правових підходів у вирішенні проблеми правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних з використанням Інтернет-технологій, і, одночасно, стрімке зростання значимості подібних відносин у всіх сферах діяльності

визначають її актуальність і важливість для подальшого розвитку інформаційного суспільства.

Зміст численних наукових публікацій свідчить про те, що загальної правової позиції відносно підходів до регулювання електронної торгівлі, пов'язаних з використанням Інтернет-технологій, у цей час не сформовано.

Наукові праці й публікації, присвячені питанням електронної Інтернет-торгівлі були оприлюднені такими вченими-юристами, як Н. Г. Скачков, І. Ю. Алексеев, А. А. Исманжанов, Л. О. Лігоненко, В. В. Мельников, Є. Л. Паперно, Л. Н. Таранюк, В. А. Касьяненко, І. І. Свидрук. Разом з тим залишаються недослідженими питання ідентифікації суб'єктів господарювання.

Метою статті є аналіз особливостей правового регулювання суспільних відносин, пов'язаних з використанням Інтернет-технологій, визначення правових проблем, обумовлених цими особливостями, і розробка рекомендацій з вирішення цих проблем.

На сьогодні електронна торгівля є потужним механізмом стимулювання розвитку підприємництва і розширення збуту товарів і послуг, у тому числі і на світових ринках, у зв'язку з чим в Україні постає питання ухвалення відповідних законів, нормативних актів, розробки державних програм, які забезпечать стабільний розвиток цих відносин.

У широкому сенсі електронну торгівлю можна визначити як продаж матеріальних і нематеріальних, таких як інформація, товарів і послуг електронним способом.

Якщо узагальнити офіційні визначення (європейської комісії, організації економічної кооперації та розвитку, світової організації торгівлі СОТ), то сутність електронної торгівлі полягає в організації процесу товарно-грошового обміну у формі купівлі-продажу на базі електронних технологій. Більш широко трактується це поняття Комісією ООН з міжнародного торгового права (UNCITRAL): електронна торгівля — це організація і технологія купівлі-продажу товарів, послуг електронним способом з використанням телекомунікаційних мереж та електронних фінансово-економічних інструментів [3].

Отже, спільним для всіх визначень є те, що це купівля-продаж, яка здійснюється електронними засобами, причому у віртуальному режимі.

Електронна торгівля, на відміну від електронної комерції, охоплює не весь процес товарно-грошового обміну, а тільки ту його частину, яка безпосередньо пов'язана з купівлею-продажем. В цілому електронна торгівля є частиною електронної комерції.

Будучи динамічною моделлю ведення бізнесу, електронна роздрібна торгівля розвивається не тільки швидкими темпами, але й широкомасштабно охоплює дедалі більше нових операцій та процесів:

- установлення контакту (не фізичного) між покупцем і продавцем;
- повний цикл інформаційного супроводу покупця;
- пошук, демонстрація, вибір, консультація, конкурентоспроможність товару;
- продаж товарів, у тому числі електронних продуктів, надання послуг;

- взаєморозрахунки (у тому числі з використанням електронного переказу грошей, кредитних карток, електронних грошей);

- управління процесом доставки товарів безпосередньо покупцю або за вказаною ним адресою;

- післяпродажне обслуговування [4].

Залежно від формату електронної торгівлі наведені функції можуть бути розширені або звужені. Отже, за змістом своєї діяльності електронна торгівля суттєво відрізняється від реальної роздрібно торгівлі. Їй притаманні характерні риси, особливості. Серед них можна виділити головні:

а) віртуальність — брак особистого контакту між фізичними особами-суб'єктами процесу купівлі-продажу, тобто електронна роздрібна торгівля здійснюється в режимі on-line. Реально ж роздрібна торгівля здійснюється в режимі off-line, де безпосередній фізичний контакт обов'язковий;

б) інтерактивність — адекватне інформаційне забезпечення покупця (споживача), його запиту у вигляді інтерфейсу, тобто німого діалогу;

в) глобальність — брак часових, просторових, адміністративних, соціально-демографічних, асортиментно-товарних меж;

г) динамічність — спроможність Інтернет-торгівлі до моментальних змін і адаптації до нових умов;

д) ефективність — спроможність забезпечити прибуток, інші економічні вигоди, а також соціальний ефект.

Отже, електронну торгівлю відрізняють особливості і характерні риси, яких бракує в реальних традиційних формах торгівлі, що, у свою чергу, вимагає встановлення особливого механізму правового регулювання Інтернет-торгівлі. Йдеться про державну реєстрацію суб'єктів Інтернет-торгівлі, їх ідентифікацію, оподаткування і т. д. З огляду на це можна погодитися з думкою Є. Л. Паперно про безпідставність оформлення відносин нового типу, що потребують побудови окремого комплексу норм права, які б їх регулювали, а логічно говорити про необхідність створення спеціальних норм у рамках існуючих правових інститутів [5].

Щодо України, то на відміну від низки країн, де для електронної комерції встановлені спеціальні правила регулювання і оподаткування (США, Європейський Союз), українське законодавство не передбачає в даному випадку спеціальних норм. Виходячи з цього Інтернет-торгівля регламентується тими ж нормативними актами, що і інші види торгівлі в Україні.

Основними нормативно-правовими актами, що регулюють здійснення Інтернет-торгівлі в Україні, є:

- Господарський кодекс України від 16.01.2003 року № 436-IV;
- Цивільний кодекс України 16.01.2003 року № 435-IV;
- Закон України «Про захист прав споживачів» 12.05.1991 року № 1023 — XII;
- Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755 — IV;
- Закон України «Про телекомунікації» від 18.11.2003 г. № 1280 — IV;
- Закон України «Про захист персональних даних» від 01.06.2010 р. N 2297 — VI;

- Постанова Кабінету Міністрів України від 25.05.2011 року № 616, якою затверджено Положення про Державний реєстр баз персональних даних і порядок його ведення;

- Закон України «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» від 05.07.1994 № 80/94-ВР в редакції від 31.05.2005 г. № 2594 — IV;

- Закон України «Про платіжні системи і переказ грошей в Україні» від 05.04.2001 г. № 2346 — III;

- Закон України «Про ратифікацію Конвенції про кіберзлочинність» від 07.09.2005 р. № 2824 — IV;

- Закон України «Про електронні документи і електронний документообіг» від 22.05.2003 г. № 851 — IV;

- Постанова НБУ «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань регулювання випуску і обігу електронних грошей» від 04.11.2010 г. № 481.

В Україні Інтернет-торгівля належить, як правило, до роздрібно́ї торгівлі, оскільки через Інтернет-магазин переважно здійснюється продаж товарів і надання торгових послуг кінцевому споживачеві (ст. 698 Цивільного кодексу). Але це не виражає весь торговельний обіг з використанням мережі Інтернет та не викликає обмеження її використання. Сфера застосування Інтернет-торгівлі розширюється.

За умови здійснення продажів Інтернет-магазином договір складається на відстані і/або покупець робить попереднє замовлення у продавця. До того ж торгівля здійснюється поза торговим або офісним приміщенням, коли вибір товару і його замовлення не збігаються в часі з передачею товару покупцеві. Тому продаж через Інтернет-магазин включає одночасно елементи дистанційно́ї торгівлі і продажу товарів на замовлення. Дистанційна торгівля і продаж товарів на замовлення в Україні регулюється Правилами продажу товарів за замовленням і поза торговими або офісними приміщеннями, затвердженими Наказом Міністерства економіки № 103 від 19.04.2007 р.

Стаття 3 Господарського кодексу України встановлює, що господарська діяльність у сфері суспільного виробництва спрямована на виготовлення і реалізацію продукції, виконання робіт або надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність, здійснюється суб'єктами господарювання. Відповідно до п. 2 ст. 55 Господарського кодексу суб'єктами господарювання є юридичні особи, що здійснюють господарську діяльність і зареєстровані у встановленому законом порядку, і громадяни України, іноземці і особи без громадянства, що здійснюють господарську діяльність і зареєстровані в якості підприємців. Таким чином, для того щоб розпочати торгівлю діяльність через Інтернет, необхідно зареєструватися в якості суб'єкта підприємницької діяльності відповідно до чинного законодавства України і стати на облік в податковій інспекції.

Здійснення фізичною особою, не зареєстрованою в якості суб'єкта підприємства, діяльності, яка містить ознаки підприємницької, може тягти за собою адміністративну відповідальність за наявності певних умов, передбачених ст. 164 Кодексу про адміністративні правопорушення України.

З метою здійснення ефективного правового регулювання господарських операцій у відповідності до традиційних принципів регуляторної політики держави державним органам необхідно знати місце реалізації угоди та чи вчиняється вона щодо товарів і послуг.

Застосовуючи загальні принципи правового регулювання Інтернет-торгівлі, виникають певні проблеми, зокрема:

1. Проблема ідентифікації суб'єктів господарювання — анонімність користувача Інтернет забезпечує анонімність електронної угоди. В українському Інтернет-середовищі широко поширена практика, коли сама компанія є резидентом однієї країни, адреса сайта, який їй належить, зареєстрована в іншій країні, сервер, на якому цей сайт розташований, знаходиться в третій країні. В результаті ідентифікація суб'єкта господарювання часто практично неможлива.

2. Специфічна форма угоди в електронній комерції — як правило, при продажу товарів через Інтернет-магазин єдиним документом, що підтверджує угоду, є квитанція або накладна, що підтверджує факт доставки товару споживачеві. Таким чином, традиційні юридичні і податкові документи або не складаються взагалі, або складаються у спрощеній формі, достатній для створення особистої бази даних продавця. Така система обліку не може бути розглянута і перевірена державними і податковими органами, зважаючи на відсутність належного механізму контролю і технічних засобів, що дозволяють такий контроль здійснити.

3. Екстериторіальність електронної угоди — через нестационарну сутність Інтернету зв'язок між мережевою адресою і географічним місцезнаходженням юридичної особи (фізичної особи) часто відсутній, що не дозволяє визначити конкретне місце розташування платника податків і, відповідно, режим його оподаткування (резидент або нерезидент). Наприклад, при реєстрації мережевої адреси компанії як домен. ^ сама компанія може бути як резидентом України, так і її нерезидентом.

Питання визначення місця розташування суб'єкта господарювання є досить важливим, оскільки воно пов'язане з тим, законодавство якої держави має застосовуватися для регулювання господарської діяльності суб'єкта господарювання. Із цього приводу можна висловити думку, що наявність в країні програмно-апаратного забезпечення може свідчити про наявність тут постійного представництва, і сервер можна вважати торговою точкою [6]. Наявність в країні такого устаткування, нехай навіть повністю автоматичного, тобто такого, що не вимагає наявності персоналу, може служити ознакою наявності представництва, оскільки означає наявність постійного місця діяльності, і, крім того, саме такий сервер можна вважати місцем укладення угод купівлі-продажу. Вказане положення має знайти своє відображення в законодавстві України.

Що стосується місця укладення договору купівлі-продажу, слід згадати загальну норму Цивільного кодексу. Стаття 647 Цивільного кодексу містить визначення місця укладення договору: «договір є укладеним за місцем прожи-

вання фізичної особи або по місцезнаходженню юридичної особи, що зробила пропозицію укласти договір, якщо інше не встановлене договором».

Таким чином, єдиною прив'язкою до держави, в якій торгівля через Інтернет підлягатиме правовому регулюванню, є місцезнаходження фактичного власника Інтернет-магазину (продавця).

Отже, можна зробити висновок, що незалежно від того, де розташований сервер Інтернет-магазину, хто є покупцями товарів через Інтернет (резиденти або нерезиденти України), резидент України, який здійснює господарську діяльність з торгівлі через Інтернет-магазин, підпадає під правове регулювання згідно із законодавством України.

Важливим питанням є також особливості укладення господарських договорів купівлі-продажу. При здійсненні правочину по телефону або через пошту застосовуються загальні положення договірного права, час і місце укладення договору в такому випадку визначається місцем знаходження оферента. У разі використання пошти оферта вважається прийнятою з моменту надсилання листа. Відносно електронної пошти діють різні правила, що фіксують момент прийняття оферти. В традиційних випадках прийняття оферти контрагентом не вимагає додаткового підтвердження, при використанні ж Інтернету продавець, як правило, підтверджує, що він отримав інформацію (через електронну пошту або через веб-сторінку) [7]. Для того щоб між сторонами не виникало непорозуміння з питання характеру пропозицій, зроблених через Інтернет, і в даному випадку захистити особу, що зробила оголошення в Інтернеті, зокрема, англійська практика проводить відмінність між офертою і «пропозицією звернутися». У першому випадку слідує прийняття оферти, в другому можлива у свою чергу оферта. Така відмінність проводиться для того, щоб зрозуміти, наскільки оферент вважає себе пов'язаним своєю пропозицією. Наприклад, продавець може мати обмежений набір товару для продажу або має намір продавати обмеженому колу осіб (приміром, певного віку), або визначає територію, на яку поширюється його пропозиція, або визначає порядок розрахунку [8].

Отже, Інтернет-торгівля має низку специфічних ознак, притаманних лише їй, що визначають її особливе становище, та вимагає уваги з боку правників.

Інтернет-торгівля в Україні перебуває лише на початковій стадії розвитку [9]. Але слід зауважити, що сучасні технології вже давно випереджають діюче законодавство. На сьогодні в Україні склалися певні передумови для розроблення і впровадження національної системи застосування електронної мережі з метою здійснення комерційної діяльності. Разом з тим питання розробки державної програми розвитку сфери електронної комерції поки що не розглядаються.

Для того щоб Інтернет-торгівля набула поширення та розвитку, законодавство повинно містити правові норми, що сприяють використанню комп'ютерних технологій при здійсненні угод та інших юридично важливих дій. З метою реалізації цього завдання необхідно розробити і прийняти ряд законів, і серед яких, зокрема, закон «Про електронну комерцію (торгівлю)», що врегулює відносини суб'єктів, що виникають при оформленні й здійсненні правочинів із

продажу та/або постачання товарів, виконання робіт і надання послуг та інших з ними пов'язаних юридичних дій на основі електронних засобів і технологій у мережі Інтернет.

В Україні необхідно розробити державну цільову програму, яка б включала ряд заходів з якнайшвидшого створення вітчизняної системи законного застосування електронної мережі телекомунікації з метою здійснення Інтернет-торгівлі. Така програма повинна визначати такі завдання: зниження витрат на здійснення Інтернет-торгівлі; підвищення прозорості укладення угод у сфері електронної комерції та зменшення зловживань при витраті бюджетних коштів; збільшення конкуренції у віртуальній сфері при отриманні державних замовлень; забезпечення умов для добросовісної конкуренції; поступове входження України в глобальну світову систему електронної торгівлі.

Література

1. Свидрук І. Правове забезпечення електронної торгівлі// Господарське право. — 2001. — № 10. — С. 35.
2. Баранов О. Інтернет і право: об'єкт і предмет регулювання//Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право. — 2001. — № 4 (11). — С. 155.
3. Типовий закон про електронну торгівлю// http://www.uncitral.org/uncitral/ru/uncitral_texts/electronic_commerce/1996Model.html, станом на 11.05.2012 р.
4. Таранюк Л. Н., Касьяненко В. А. Електронная торговля по сети Интернет и новые тенденции в бизнесе// Механізм регулювання економіки, економіка природокористування, економіка підприємства та організація виробництва. — 2001. — № 1-2. — С. 91.
5. Скачков Н. Г. Правовые особенности коммерческих сделок, совершаемых в сети Интернет// Lex Russica: Научн. труды Моск. гос. юрид. академии. — 2005. № 4. — С. 823.
6. Паперно Е. Л. Регулирование отношений электронной торговли в частном праве//Современное право. — 2005. — № 5. — С. 11.
7. Мельников В. В. Особенности заключения сделок в глобальной сети Интернет: проблемы теории и практики // Право и образование: Современный гуманитарный университет. — 2009. — № 11. — С. 156.
8. Исманжанов А. А. Договор купли-продажи информационных продуктов в сети Интернет// Вопросы гуманитарных наук. — 2004. — № 5. — С. 266.
9. Лігоненко Л. О. Інтернет-торгівля: стан розвитку та особливості бізнес-планування//Актуальні проблеми економіки. — 2003. — № 3. — С. 43.

Анотація

Фомін А. І. Специфіка правового регулювання торгівлі, що здійснюється за допомогою Інтернету. — Стаття.

У статті розглянуто питання визначення поняття Інтернет-торгівлі, її характерних рис та ознак, що притаманні лише цьому виду торгівлі. Проведено аналіз проблем Інтернет-торгівлі, які потребують правового регулювання. Запропоновано підходи до правового регулювання Інтернет-торгівлі.

Ключові слова: Інтернет; мережа; господарські правовідносини; Інтернет-торгівля.

Аннотация

Фомин А. И. Специфика правового регулирования торговли, осуществляемой при помощи Интернета. — Статья.

В статье рассмотрены вопросы определения понятия хозяйственных Интернет-правоотношений, их структурных элементов и характерных черт, присущих только данной категории правоотно-

шений. Проведена класифікація господарських Інтернет-правоотношень і об'єктів господарських Інтернет-правоотношень.

Ключевые слова: Інтернет; сеть; хозяйственные правоотношения; Интернет-торговля.

Annotation

Fomin A. I. Specific law regulation of trade, carried on the Internet. — Article.

The article considered the definition of e-commerce and its characteristics and attributes that are specific only to this type of trade. The analysis of the problems of Internet commerce, which require legal regulation. Approaches to the regulation of Internet commerce.

Keywords: Internet, network, commercial relationship, Internet commerce.

УДК 347.65/68:347.932(477)

Н. В. Черногор

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ СТРОКІВ ТА ТЕРМІНІВ У СПАДКОВОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Закріплення у Цивільному кодексі України 2003 року (далі — ЦК України) понять «строк» та «термін» викликає багато проблем в їх практичному застосуванні і вимагає детального дослідження юридично-термінологічних понять. У сучасній юридичній науці певні автори у своїх дослідженнях вже торкалися питань строків та термінів у цивільному праві, але необхідним є комплексний підхід до строків і термінів у спадковому праві і це підтверджує значимість і актуальність обраної теми. Метою проведення даного дослідження є визначення строків та термінів у спадковому праві України.

Строкам у цивільному праві було приділено багато праць видатних учених: таких В. П. Грибанова, О. А. Красавчикова, І. Б. Новицького, М. А. Гурвича, В. В. Луця, Т. М. Вахонєвої та ін. У спадковому праві на проблему строків звертали увагу: Ю. О. Заїка, С. Я. Фурса, Є. І. Фурса, З. В. Ромовська, Є. О. Харитонов, Є. О. Рябоконт та ін.

Життя не можливо уявити поза часом. Спадкові правовідносини виникають, здійснюються та припиняються з настанням вказаних у нормах юридичних фактів у певний час. Саме тому для спадкових правовідносин час має важливе значення. Вчений В. В. Луць у своїх дослідженнях визначає, що у цивільному законодавстві з поняттям «строк» завжди асоціюється конкретний період часу, а не час взагалі [1, с. 15].

На думку Т. М. Вахонєвої, своєчасність є необхідною умовою здійснення цивільних прав та виконання цивільних обов'язків. Гарантованість своєчасності як елемента цивільних правовідносин досягається шляхом імперативного закріплення у нормах цивільного права законних строків (визначених актами цивільного законодавства) [2, с. 24]. У спадковому праві практично всі строки мають імперативний характер. За допомогою строків суб'єкти спадкових правовідносин можуть реалізувати своє суб'єктивне право на спадщину.